

Hallituksen esitys Eduskunnalle valtion lyhyiden palvelussuhteiden eläketurvaa koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että valtion eläkejärjestelmässä karttuisi eläkettä myös alle kuukauden pituisista palvelussuhteista. Näin meneteltäisiin myös yli kuukauden jatkuvissa, mutta alle vähimmäisansiorajan, 1 135,14 markkaa kuukaudessa, olevissa palvelussuhteissa. Muutokset vastaavat pääosin yksityisen alan työeläkejärjestelmään ehdotettuja muutoksia. Lisäksi ehdotetaan

muutoksia eläkkeen perusteena olevaan palkkaan luettaviin työansioihin, rinnakkaisten palvelussuhteiden erilliseen eläkeoikeuteen ja varhennetun vanhuuseläkkeen varhennusvähennykseen julkisen alan niin sanotuissa laukaisueläkkeissä.

Lainmuutokset ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lyhyiden palvelussuhteiden eläketurva

Valtion eläkelaki (280/1966; VEL) edellyttää eläketurvaa tuottavalta työ- tai virkasuhteelta vähimmäiskestoa. Tämä aika oli kesäkuun loppuun 1971 saakka neljä kuukautta ja sen jälkeen yksi kuukausi. Lyhyiden palvelussuhteiden yleistyessä VEL:n kattavuutta on pyritty parantamaan vuosina 1987 ja 1996 tehdyillä niin sanotuilla ketjutussäännöksillä, joilla tiheästi toistuvista erillisistä palvelussuhteista on eläkkeen laskentaa varten muodostettu tiettyjen edellytysten täytyessä yhtenäisiä vähintään kuukauden mittaisia palvelussuhteita.

Vähintään kuukauden jatkuvissa palvelussuhteissa on eläketurvan piiriin kuulumista rajattu vaatimuksella kuukausiansion vähimmäismäärästä. Vuonna 1997 tämä määrä on 1 135,14 markkaa kuukaudessa. Vähintään tämän ansion tuottavat palvelussuhteet ovat eläketurvan piirissä, alittavat eivät. Vähintään kuukauden jatkuneissa palvelussuhteissa eläkkeen karttuma lasketaan täysinä kuukausina.

Edellä selostetut VEL:n säännökset ovat

täysin samansisältöiset kuin työntekijäin eläkelain (395/1961; TEL) mukaisessa yksityisen alan eläkejärjestelmässä.

Käytännön työelämä on viime vuosina kehittynyt siten, että määräaikaiset ja yhä lyhyemmät työsuhteet ovat jatkuvasti yleistyneet. Lyhyitä määräaikaisia työsuhteita ei siten voida nykyisin pitää enää epätyypillisinä tai poikkeuksellisina. Vaikka työeläkejärjestelmää on yritetty sopeuttaa vastaamaan työelämän muutoksia edellä selostetulla ketjutussäännöksellä, ei se kuitenkaan riitä turvaamaan eläketurvaa sellaisille henkilöille, jotka tekevät paljon töitä lyhyissä ja vaihtelevissa työsuhteissa eri työnantajille.

Yksityisellä alalla on ilmennyt myös, että työtä teetetään alle kuukauden pituisissa työsuhteissa, jotta välttytään työeläkevakuutusmaksujen maksamiselta. Joissakin tapauksissa työsuhteet pyritään järjestämään useiden yritysten välillä siten, että työntekijöitä kierätetään lyhytaikaisesti eri yritysten palveluksessa. Tällöin välttytään eläkevakuutusmaksujen maksamiselta ja työntekijät jäävät ilman eläketurvaa.

Edellä mainituista syistä johtuen yksityisen alan työeläkelakien muuttamisesta on eduskunnalle annettu hallituksen esitys (HE

202/1997 vp), jolla muuttuneet työmarkkinaolosuhteet otetaan eri työaloilla paremmin huomioon ja kaikki lyhyetkin työsuhteet saatetaan työeläkevakuutuksen piiriin.

Valtion eläkejärjestelmässä on valtion eläkerahaston perustamisesta 1990 lukien eläkemaksut koottu rahastoon kaikkien, myös alle kuukauden mittaisten palvelussuhteiden työansioista. VEL:n piirissä ei ole sen vuoksi voinut tapahtua työvoiman käyttöä maksuvelvollisuuden välttämiseksi toistuvissa alle kuukauden mittaisissa työsuhteissa.

VEL:n piirissä on eläkemaksujen maksuvelvollisuutta yritetty kiertää muilla tavoin. Eräät työnantajat ovat pyrkineet nimeämään lyhyehköjä työsuhteita konsultti-, toimeksianto- tai yrittäjätoiminnaiksi. Eläketapahtuman sattuessa vuosien kuluttua pyritään selittämään suhde työsuhteeksi, jotta edunsaaja saisi tästä eläketurvan. Takautuva maksunperintä ei yleensä voi kohdistua riittävän kauas menneisyyteen eikä lainkaan edunsaajaan.

1.2. Rinnakkaisten palvelussuhteiden eläketurva

VEL:n piiriin kuuluvista erillisistä rinnakkaisista palvelussuhteista on oikeus eläkkeeseen erikseen. Tähän ratkaisuun päädyttiin aikanaan siksi, että eläkepalkalla keinottelua haluttiin välttää. Eläkepalkka uran kaikista VEL-palveluksista määräytyi viimeisen palveluksen enintään neljän viimeisen vuoden perusteella. Mikäli edunsaaja olisi neljän viimeisen vuoden aikana ollut useissa sivutoimissa, olisi hän näillä palkoillaan voinut vaikuttaa koko työuran eläketurvaan.

Koska eläkkeen perusteena olevan palkan laskenta-aika muutettiin vuoden 1996 alusta lukien neljästä vuodesta kymmeneen vuoteen, on mahdollisuus vaikuttaa eläketurvan tasoon rinnakkaisilla palvelussuhteilla olennaisesti vähentynyt. Siksi tarve sivutoimien itsenäisen eläkeoikeuden säilyttämiseen on hävinnyt.

1.3. Varhennusvähennys julkisen alan eläkkeissä

VEL:n piiriin kuuluvalla edunsaajalla on mahdollisuus ottaa vanhuuseläkkeensä varhennettuna. Eläkettä voi varhentaa enintään viidellä vuodella eläkeiästä. VEL:n eläkeikä on yksilöllisesti 63 ja 65 vuoden välillä, jo-

ten aikaisin mahdollinen ajankohta ottaa varhennettu vanhuuseläke on 58 vuotiaana. Mikäli eläkettä varhennetaan, tehdään eläkkeen määrään varhennusvähennys, joka on 0,5 prosenttia jokaiselta varhennetulta kuukaudelta. Täten varhentaminen viidellä vuodella vähentää eläkkeen määrää 30 prosentilla. Varhennusvähennys säilyy eläkkeen määrässä myös eläkeiän täyttämisen jälkeen varsinaisessa vanhuuseläkkeessä. Mikäli edunsaaja on siirtynyt valtion eläkejärjestelmästä muun julkisen alan kuten esimerkiksi kunnan palvelukseen, on hänellä oikeus saada VEL:n mukainen eläkkeensä varhennettuna samasta ajankohdasta kuin hän siirtyy varhennetulle vanhuuseläkkeelle tämän toisen julkisen alan työnantajan palveluksesta.

Jos edunsaaja on kunnan eläkejärjestelmässä niin sanottu vanha edunsaaja, voi hänen eläkeikänsä olla alle 65 vuotta ja varhennusvähennys lasketaan hänen eläkeiästään. Koska edunsaaja ei ole enää valtion eläkejärjestelmän piirissä, on hän valtion eläkejärjestelmässä uusi edunsaaja ja varhennusvähennys lasketaan 65 vuoden iästä. Tämä ei ole kohtuullista, kun otetaan huomioon, että varhennusvähennys säilyy eläkkeen määrässä myös eläkeiän täyttämisen jälkeen varsinaisessa vanhuuseläkkeessä. Kyseinen ongelma ei koske ennen vuotta 1940 syntyneitä, sillä heidän etuuksiin eivät julkisen alan eläkejärjestelmien tämän vuosikymmenen muutokset ole vaikuttaneet. Ongelma on tullut ajankohtaiseksi siksi, että vuonna 1998 täyttävät 1940 syntyneet 58 vuotta, joka on vanhuuseläkkeen varhentamisen alaikäraja.

2. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että alle kuukauden pituisten palvelussuhteiden eläketurva järjestettäisiin säätämällä laki kuukautta lyhyempien valtion palvelussuhteiden eläketurvan järjestämisestä. Näin meneteltäisiin myös yli kuukauden jatkuvissa, mutta alle kuukausiansioiden vähimmäismäärän olevissa palvelussuhteissa. Lyhyiden palvelusten perusteella muodostuvan eläkkeen karttuminen olisi 1,5 prosenttia vuodessa iästä riippumatta ja eläkeikä olisi 65 vuotta. Koska lyhyet palvelussuhteet tulisivat näin eläketurvan piiriin, ehdotetaan, että ketjutussäännös tarpeettomana kumottaisiin.

Eläketurvan sisältöä ehdotetaan selkeytetäväksi siten, että rinnakkaisten palvelussuhteiden erillisestä eläkeoikeudesta luovuttai-

siin. Kaikkia samanaikaisia tehtäviä valtion eläkejärjestelmän piirissä pidettäisiin jatkossa yhtenä kokonaisuutena, jos ainakin yksi niistä kestää vähintään kuukauden. Tämä kokonaisuus muodostuisi erilaisista päätoimista, rinnakkaisista sivutoimista niiden pituudesta riippumatta ja erilaisista toimikuntien, johtokuntien ja muiden pysyväisluonteisten toimielinten jäsenyyksistä.

Jotta eläkemaksujen maksamisvelvollisuutta ei voitaisi kiertää, ehdotetaan toimeksiantoto- ja konsulttisopimusten perusteella tehtävän työn kuulumista VEL:n piiriin tarkennettavaksi. Ainoastaan yrittäjänä tehty työ olisi VEL:n soveltamispiiriin ulkopuolella.

Lisäksi ehdotetaan, että edunsaajalle, joka on ottanut vanhuuseläkkeensä varhennettuna myöhemmästä toisen julkisen alan palveluksesta, lasketaan varhennusvähennys VEL-eläkkeeseen tämän toisen palveluksen eläkeiän mukaan.

3. Esityksen vaikutukset

Valtion eläketurvan piirissä lyhyiden alle kuukauden pituisten palvelussuhteiden vuotuinen palkkasumma on lähes 50 miljoonaa markkaa. Valtion eläkemaksuja tästä peritään valtion eläkerahastoon noin 10 miljoonaa markkaa. Toteuttamalla eläketurva ehdotetulla tavalla maksujen maksaminen on mahdollista pitää VEL:n piiriin kuuluvien yli 1000 palkanmaksajajäsenen kannalta yksinkertaisena. Niiden ei tarvitse tehdä

muutoksia eläkemaksujensa maksamistapaan eikä lyhyissä työsuhteissa valtiooon olevien henkilöiden palkkoja tarvitse erotella työeläkemaksujen maksamista varten muiden työntekijöiden palkoista.

Esitys lisää lyhyiden palvelussuhteiden eläketurvan vuoksi hieman valtion eläkemenoja tulevaisuudessa. Tasapainotila saavutetaan vasta 40 vuoden kuluttua ja silloin voidaan arvioida lisäyksen olevan alle 10 miljoonaa markkaa vuodessa. Ensimmäisen 10 vuoden aikana lisäys on marginaalinen, koska lyhyistä palveluksista ei vielä ole voinut karttua sanottavasti eläketurvaa. Muilla muutoksilla ei ole eläkemenoon sanottavaa vaikutusta. Rinnakkaisten palvelusten erillisen eläkeoikeuden kokoaminen yhdeksi eläkeoikeudeksi selkeyttää valtion eläketurvaa ja se vaikuttaa tulevaisuudessa eläketurvan hallintokustannuksia alentavasti.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtion eläkeneuvottelukunnassa ja valtiovarainministeriössä. Hanketta varten neuvottelukunta asetti jaoston, jossa olivat edustettuina valtiovarainministeriö, valtiokonttori ja valtion henkilöstöä edustavat keskusjärjestöt. Jaosto työskenteli yhteistoiminnassa yksityisen sektorin työeläkejärjestelmän ja kunnallisen eläkejärjestelmän vastaavia muutoksia valmistelleiden eri työryhmien ja niissä mukana olleiden henkilöiden kanssa. Tämä esitys perustuu jaoston ehdotuksiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki kuukautta lyhyempien valtion palvelussuhteiden eläketurvan järjestämisestä

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain soveltamisalasta. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että VEL:n ulkopuolelle palveluksen lyhyiden tai kuukausiansion vähyden vuoksi jäävät tehtävät tulisivat tämän lain piiriin. Jos työntekijällä on alle kuukauden kestävä palveluksen lisäksi samanaikaisesti jokin muu VEL:n piiriin kuuluva yli kuukauden kestä-

vä palvelus, palveluskokonaisuus olisi pelkästään VEL:n piirissä.

Tässä laissa tarkoitettua palveluksesta ehdotetaan 2 momentissa otettavaksi käyttöön käsite lyhytpalvelus ja siinä olevaa henkilöä kutsutaan työntekijäksi.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että lyhytkestoinen toimeksianto- ja konsulttitoiminta olisi lain piirissä silloin, kun sitä ei harjoiteta yrittäjän ominaisuudessa. Yrittäjien eläkelain (468/1969, jäljempänä YEL) piiriin kuulumisen ratkaistaisiin edelleen YEL:n mukaan ja tämä laki koskisi vain sellaista toimintaa, joka jää YEL:n ulkopuolelle. Lähtökohtaisesti ilman YEL-vakuutusta

toimivaa valtion palkkaamaa konsulttia pidettäisiin tehtävän pituuden perusteella joko tämän lain tai VEL:n piirissä olevana, jos toimintaa ei harjoiteta esimerkiksi osakeyhtiön tai muun yhteisön nimissä. Tällä pyritään siihen, että palveluksen aikana ja palkanmaksun yhteydessä VEL:n tai tämän lain piiriin kuulumisesta tehtävä ratkaisu on sama myös myöhemmin eläketapahtuman hetkellä. Tarkoituksena on estää eläkemaksujen kiertäminen.

2 §. *Eläkeoikeus.* Eläkeoikeus ja eläkkeen saamisen edellytykset ehdotetaan säädettäväksi soveltuvin osin VEL:n mukaisiksi. Eläkeikä olisi yksityisen sektorin järjestelyn tapaan 65 vuotta.

3 §. *Eläkkeen määrä.* Pykälän 1 momentissa eläkkeen määrä ehdotetaan laskettavaksi päivälaskutekniikalla. Jokainen lyhytpalveluspäivä kartuttaisi silloin eläkettä 1/240 %. Kuukautta kohti laskettuna se on TEL:n perusehtojen tasoisesti 1/8 % ja vuotta kohti laskettuna 1,5 prosenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin VEL:n mukaisesti, että eläkkeen määrä olisi 60 vuoden täyttämisen jälkeen 5/24 prosenttia kuukautta kohden eli 2,5 prosenttia vuodessa. Tämä ei kuitenkaan koskisi tapauksia, jolloin työntekijällä on oikeus lukea eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi työkyvyttömyyden tai työttömyyden ja eläkeiän tai tätä alemman eroamisajan välinen aika eli niin sanottu tuleva aika. Sama koskee aikaa, jolta edunsaaja on saanut eläkettä.

Tuleva aika ehdotetaan 3 momentissa liitettäväksi lyhytpalvelukseen vain poikkeustapauksissa silloin, kun edunsaajalla ei muiden työeläkelakien mukaisten virka- tai työsuhteiden taikka yrittäjätoiminnan nojalla ole oikeutta täysitehoiseen eläkkeeseen. Tulevan ajan lukeminen lyhyiden suhteiden perusteella saattaisi johtaa hyvin sattumanvaraiseen lopputulokseen, jos lain piirissä on vain vähän toimintaa. Sen vuoksi ehdotetaan edellytykseksi sitä, että työntekijällä on tämän lain mukaisesta toiminnasta viimeisen 360 päivän aikana ennen eläketapahtumaa yhteensä ansioita vähintään kaksitoistakertaisena VEL:n piiriin kuulumisen vähimmäismäärä eli yhteensä vuoden 1997 indeksitasossa 13 621,68 markkaa. Eläkepalkkana pidetään tällöin mainittujen 360 päivän aikana saatuja ansioita jaettuna 12:lla. Ansioista vähennetään kuitenkin siten kuin VEL:n mukaista eläkettä laskettaessakin edunsaajan eläkemaksu.

Pykälän 4 momentissa säädetään yhdenmukaisesti VEL:n kanssa, että jos edunsaajalla on oikeus tulevaan aikaan, on eläkkeen määrä 50 vuoden täyttämisen jälkeiseltä ajalta 1/10 prosenttia kuukaudelta eli 1,2 prosenttia vuodessa ja 60 vuoden täyttämisen jälkeiseltä ajalta 1/15 prosenttia kuukaudelta eli 0,8 prosenttia vuodessa.

4 §. *Toimeenpano.* Toimeenpano ehdotetaan pykälässä säädettäväksi soveltuvin osin valtion eläkelain mukaisesti. Toimeenpanoa hoitaisi muun valtion eläketurvan tapaan valtiokonttori.

5 §. *Viittaussäännös.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, miten valtion lyhytpalvelusten perusteella myönnettävään eläkkeeseen suhtaudutaan muualla työeläkejärjestelmässä. Tarkoitus on, että näitä eläkkeitä pidetään VEL:n mukaisina eläkkeinä muun muassa TEL:n 8 §:n mukaista yhteensovitusta tehtäessä, verolainsäädännössä, ulosotto-lainsäädännössä ja kaikissa muissakin yhteyksissä.

6 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 1998 alusta.

1.2. Valtion eläkelaki

1 §. Pykälän 2 momentissa on säädetty viroista, toimista ja tilapäisistä ja muista tehtävistä, joiden hoitajat ovat VEL:n piirissä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi toimeksianto- ja konsulttityyppinen tai vastaava toiminta silloin, kun työpanoksen antaa ja rahallisen vastikkeen saa luonnollinen henkilö toimimatta yrittäjänä. Säännös on vastaava kuin lyhytpalvelusta koskevan lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentissa ja peruste lain yksityiskohtaisissa perusteluissa mainittu. Tarkoituksena ei ole muuttaa VEL:iin kuuluvan palvelussuhteen määritelmää. Muutoksella ei ole tarkoitus vaikuttaa YEL:n toimialaan eikä YEL:n piiriin kuulumisen ratkaisemiseen.

Pykälän 4 momentissa säädetään kahden palveluksen pitämisestä yhtenä palveluksena, jos ne välittömästi liittyvät toisiinsa. Momentissa on myös säädetty rinnakkaisten palvelusten erillisestä eläkeoikeudesta. Se ehdotetaan nyt poistettavaksi ja samalla palveluksen käsitettä laajennettavaksi siten, että palvelus sisältää kaiken samanaikaisen palveluksen riippumatta siitä, ovatko ne muuten erillisiä virka- tai työsuhteita, konsulttityypistä toimintaa tai toimikuntien ja muiden

elimien jäsenyyksiä. Tässä ehdotuksessa olevan niin sanotun lyhytpalveluslain vuoksi erillinen rinnakkais tehtävien eläkeoikeus saattaisi jättää joitain rinnakkaisosia lyhytpalveluksiksi. On myös mahdollista, että VEL:n piirissä olevan palveluksen rinnalla on muita erillisiä alle kuukauden pituisia palveluksia. Näiden kaikkien muodostamaan kokonaisuutta ehdotetaan jatkossa pidettäväksi yhtenä VEL:n tarkoittamana palveluksena. Ehdotettu säännös yhdessä lain 7 d §:ään ehdotettujen muutosten kanssa selkeyttää valtion eläketurvan sisältöä, eikä eläketurvan ulkopuolelle jää vuoden 1997 jälkeen enää juuri mitään palkkatyötä.

2 §. Pykälän 1 momentissa, jota ei ehdoteta muutettavaksi, on luettelo VEL:n ulkopuolelle jäävästä palvelusta. Laki ei koske muun muassa palvelusta ajalta, jolloin edunsaaja saa virka- tai työsuhteen perusteella VEL:n tai muun työeläkelain mukaista vanhuuseläkettä. Palveluksen käsitteen laajentamisen jälkeen, siten kuin ehdotetaan 1 §:n 4 momentissa, vanhuuseläkkeelle jäävän edunsaajan mahdollisesti vielä jatkaessa jotain osia palveluksestaan niistä ei enää karttuisi uutta eläkettä siitäkään huolimatta, vaikka ne olisivat alkaneet jo ennen eläkkeelle jäämistä. Tämä seuraa 8 §:n 1 momenttiin ehdotetuista muutoksista. Kyseessä olevan pykälän 1 momentin luettelossa on edelleen rajattu VEL:n ulkopuolelle palvelus, josta saatava ansio on keskimäärin alle 90 markkaa kuukaudessa eli vuoden 1997 indeksitasossa 1 135,14 markkaa kuukaudessa. Tähän ei ehdoteta muutoksia. Lyhytpalvelusta koskevan eläkelain piirissä olisivat yli kuukauden jatkuvat palvelukset, joissa ansio on alle tämän rajamäärän. Jos ansio yhdessä kaikista mahdollisista rinnakkaisista palveluksen osista ylittää tämän määrän, palvelus kokonaisuudessaan on tarkoitettu olemaan VEL:n piirissä.

Pykälän 3 momentin säännökset tiheästi toistuvien alle kuukauden mittaisten palvelusten ketjuttamisesta yhdeksi palvelukseksi ehdotetaan kumottaviksi TEL-järjestelmän tapaan, koska eläketurva lyhyistä palveluksista järjestettäisiin ehdotuksen mukaan muulla tavoin.

5 §. Pykälässä säädetään eläkeajan hyväksilukemisesta. Sen 2 momentti on kumottu vuoden 1994 alusta. Momenttiin ehdotetaan nyt säännöstä eläkeajan karttumista varten laskettaessa tehtävistä pyörityksistä. Kun eläke aika lasketaan täysinä kuukausina, ovat

kaikki täysien kuukausien ylimenevät vajaat kuukaudet pyörityneet alaspäin. Kun vajaa kuukausien palvelusta ei ole perustetta pitää lyhytpalveluksiin verrattuna erilaisessa asemassa, niihin ehdotetaan uutta pyörityssäännöstä myös ylöspäin. Jakson pituutta laskettaessa päivät 1—14 pyöristettäisiin nykyiseen tapaan alaspäin ja päivät 15—29 pyöristettäisiin ylöspäin seuraavaan täyteen kalenterikuukauteen. Pyöritys koskisi eläkeajan ja karttumisprosentin laskemista. Pyörityssäännöllä saataisiin aikaan yksinkertaistettuna suunnilleen sama lopputulos kuin päivälaskutekniikalla.

7 d §. Pykälässä on säädetty eläkepalkkaan hyväksiluettavista työansioista. Pääasiallinen sisältö on ollut se, että työansio on määrätty yhteneväksi veron ennakonpidätyksen kanssa. Pykälään ehdotetaan työansion käsitettä laajentavaa säännöstä siitä, että lain 1 §:ssä palvelukseksi säädetty toimikuntatyypinen ja konsulttityypinen palkka tai palkkio kuuluvat jatkossa työansioon.

Pykälän 4 kohdassa on rajattu työansiota siten, ettei siihen kuulu palkka tai palkkio toimikuntien ja komiteoiden työstä eikä muista tehtävistä, joita ei ole pidettävä palvelukseen kuuluvina. Tämä kohta ehdotetaan poistettavaksi, koska palveluksen käsitteen laajentamisen jälkeen tarkoitus on pitää TEL-järjestelmän tapaan yleensä kaikenlaista työnantajaviraston tai laitoksen maksamaa palkkaa työansiona. Pykälän nojalla esimerkiksi jonkin ministeriön tai viraston viranhaltija saisi työansioksi eläkkeen perusteena olevaa palkkaa laskettaessa myös mahdollisen palkkion toiminnastaan viraston johtokunnassa tai muussa toimikunnassa siitä riippumatta, kuuluuko tehtävä nimenomaisesti juuri hänen virkansa virkatehtävään.

8 §. Vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksistä on säädetty pykälän 1 momentissa. Muiden edellytysten lisäksi vanhuuseläkkeen edellytyksenä on se, että palvelus on päätynyt. Kun palveluksen käsitettä ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan kaiken yli kuukauden kestävä VEL:n piirissä tehtävän työn, on mahdollista, että osaa palveluksesta halutaan jatkaa vielä oltaessa muista jo eläkkeellä. Näitä tapauksia varten momenttia on tarpeen tarkentaa. Palveluksen katsottaisiin tulevaisuudessa päättyneen yleensä silloin, kun samanaikaisista palvelukseen mahdollisesti kuuluvista eri osatehtävistä se päättyy, josta saatava työansio kuukautta kohden on suurin. Koko palvelus mahdollisia sivuteh-

täviä myöten katsottaisiin eläkkeen saamisen kannalta päättyneeksi. Sivutehtäviä olisi mahdollista jatkaa myös eläkkeellejäämisen jälkeen, mutta uutta eläketurvaa ne eivät enää 2 §:n 1 momentin säännökset huomioon ottaen kartuttaisi.

Pykälän 5 momentissa, jota ei ehdoteta muutettavaksi, on säädetty vanhuuseläkkeen saamisesta jo silloin, kun edunsaaja on momentissa tarkemmin lueteltujen muiden julkisen alan eläkesäännösten perusteella saanut vanhuuseläkkeen ennen 65 vuoden ikää. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 momentti vuoden 1994 alusta kumotun tilalle. Momentissa säädettäisiin, että 5 momentin mukaisissa VEL-eläkkeen laukaisutilanteissa edunsaajan eläkeikänä pidettäisiin hänen eläkeikänsä eläkkeen ensiksi myöntäneen julkisen alan eläkejärjestelmässä. Vastaava muutos on tarkoitus toteuttaa myös kunnallisessa eläkejärjestelmässä vuoden 1998 alusta lukien.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998. Laki kuukautta lyhyempien valtion palvelussuhteiden eläketurvan järjestämisestä koskisi lyhytpalveluksia, jotka alkavat lain voimaantulon jälkeen. Lisäksi laki koskisi palveluksia, jotka ovat alkaneet ennen lain voimaantuloa, mutta niihin ei sovelleta VEL:a siksi, että VEL:n 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetty markkamäärä ei ylity. Mainittuja palveluksia laki koskee sen voimaantulosta lukien. VEL:n muutokset koskisivat lain voimaantulosta lukien sellaisia palveluksia ja tehtäviä, jotka jatkuvat tai alkavat lain voimaantulon jälkeen. Lain 5 §:n 2 momentissa ehdotettu säännös palvelusajan pyöristämisestä koskisi eläkkeitä, joissa eläketapahtuma sattuu lain voimaantulon jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kuukautta lyhyempien valtion palvelussuhteiden eläketurvan järjestämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sovelтамisala

Tätä lakia sovelletaan valtion eläkelaisissa (280/1966) tarkoitettuihin työ- ja virkasuhteisiin, joita valtion eläkelaki ei koske sen vuoksi, että ne ovat kestäneet yksinään alle kuukauden kuulumatta lain 1 §:n 4 momentissa säädetyllä tavalla muuhun palvelukseen. Tätä lakia sovelletaan myös vähintään kuukauden jatkuviin virka- tai työsuhteisiin siltä osin kuin niihin ei valtion eläkelain 2 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella sovelleta sanottua lakia.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua virka- ja työsuhteesta käytetään jäljempänä nimitystä lyhytpalvelus ja siinä olevaa henkilöä sanotaan työntekijäksi. Lyhytpalveluksena pidetään myös sellaista kirjallisen tai suullisen toimeksianto- tai konsulttisopimuksen tai vastaavan järjestelyn perusteella tehtävää 1 momentin mukaista työtä, jossa työpanoksen antaa ja rahallisen vastikkeen saa luonnollinen henkilö toimimatta yrittäjänä eikä toimintaa harjoiteta yhtiön tai muun yhteisön nimissä.

2 §

Eläkeoikeus

Tämän lain 1 §:ssä tarkoitettussa lyhytpalveluksessa olevalla työntekijällä on oikeus vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja osa-ajaeläkkeeseen sekä muuhun etuuteen valtion varoista siten kuin tässä laissa säädetään. Eläkkeen saamisen edellytykset ovat soveltuvin osin valtion eläkelain mukaiset. Hänen kuoltuaan on hänen edunsaajillaan

oikeus perhe-eläkkeeseen valtion varoista soveltuvin osin valtion perhe-eläkelain (774/1968) mukaisesti. Eläkeikä on 65 vuotta.

3 §

Eläkkeen määrä

Eläkkeen määrä ja eläkkeen perusteena oleva palkka lasketaan soveltuvin osin valtion eläkelain mukaisesti jokaisesta lyhytpalveluksesta erikseen. Eläkkeen määrä on 1/8 prosenttia eläkeajaksi luettavaa kuukautta kohti ja se lasketaan kuukauden kolmaskymmenesosilta jokaista lyhytpalveluksen päivää kohti erikseen.

Eläkkeen määrä on kuitenkin 5/24 prosenttia eläkeajaksi luettavaa kuukautta kohti sen vuoden alusta, jona työntekijä täyttää 60 vuotta, ei kuitenkaan siltä osin kuin eläkkeeseen oikeuttavaksi luetaan työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamisen ja eläkeiän tai tätä alemman eroamisajan välinen aika (*tuleva aika*) tai aika, jolta edunsaaja on saanut eläkettä.

Tulevaa aikaa ei liitetä tämän lain mukaan eläkeajaksi luettaviin palveluksiin. Jos edunsaajalla ei kuitenkaan ole oikeutta valtion eläkelain 5 b §:n 2 momentissa tarkoitettuun täysitehoiseen eläkkeeseen minkään työntekijän eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa mainitun säännöksen mukaisen virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, tämän lain mukaista eläkettä määrättäessä otetaan huomioon tuleva aika. Tulevan ajan huomioon ottaminen edellyttää kuitenkin, että työntekijä on eläketapahtumaa edeltävän 360 päivän ajalta ansainnut tässä laissa tarkoitetuissa lyhytpalveluksissa

yhteensä vähintään valtion eläkelain 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun määrän kaksitoistakertaisena. Tulevan ajan eläkepalkkana pidetään mainittujen 360 päivän ajalta tämän pykälän mukaan eläkkeeseen oikeuttavista palvelussuhteista saatuja työansioita, joista on vähennetty valtion eläkelain 7 a §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla edunsaajan eläkemaksu, jaettuna 12:lla.

Jos eläkkeeseen oikeuttavaksi luetaan tuleva aika tai aika, jolta edunsaaja on saanut täysitehoista eläkettä, eläkkeen määrä on kuitenkin 1/10 prosenttia eläkeajaksi luettavaa kuukautta kohti, kun tuleva aika koskee tai eläkettä on saatu 50 vuoden täyttämisen jälkeiseltä ajalta. Eläkkeen määrä on 1/15 prosenttia eläkeajaksi luettavaa kuukautta kohti, kun tuleva aika koskee tai eläkettä on saatu 60 vuoden täyttämisen jälkeiseltä ajalta.

4 §

Toimeenpano

Tämän lain mukaisen eläketurvan toimeenpanosta huolehtii valtiokonttori. Eläkkeen maksamisesta, keskeyttämisestä, lakkauttamisesta ja muusta hoidosta sekä muutoksenhausta, oikaisemisesta, uudelleen käsittelystä

ja vastaavista menettelyistä on voimassa soveltuvin osin se, mitä valtion eläkelaiissa säädetään eläkkeistä ja eläkeasiain hallinnosta. Eläkemaksun perimisestä valtion eläkerahastoon säädetään valtion eläkerahastosta annetussa laissa (1372/1989).

5 §

Viittaussäännös

Mitä muualla säädetään valtion eläkelain mukaisesta eläkkeestä tai valtion perhe-eläkelain mukaisesta perhe-eläkkeestä, koskee soveltuvin osin myös tämän lain mukaista eläkettä.

6 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1998.

Lakia sovelletaan lyhytpalvelukseen, joka on alkanut lain voimaantulon jälkeen. Jos lyhytpalvelus on alkanut ennen lain voimaantuloa, mutta siihen ei valtion eläkelain 2 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella sovelleta mainittua lakia, sovelletaan palvelukseen tätä lakia sen voimaantulosta lukien.

2.

Laki

valtion eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/1966) 2 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1671/1995,

muutetaan 1 §:n 2 ja 4 momentti, 7 d § sekä 8 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 7 d § mainituissa laissa 1671/1995 sekä 8 §:n 1 momentti laissa 1528/1993, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 1528/1993 ja 1671/1995 sekä laeissa 851/1971, 215/1979, 902/1979 ja 1180/1996, siitä mainitulla lailla 1528/1993 kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti ja 8 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 1528/1993 ja 1180/1996 sekä laissa 638/1994, siitä mainitulla lailla 1528/1993 kumotun 6 momentin tilalle uusi 6 momentti seuraavasti:

1 §

Mitä tässä laissa säädetään viroista, koskee myös toimia sekä tilapäisiä ja muita tehtäviä, joiden haltijat ovat virkasuhteessa valtioon. Samoin se koskee myös sellaista kirjallisen tai suullisen toimeksianto- tai konsulttisopimuksen tai vastaavan järjestelyn perusteella tehtävää työtä, jossa työpanoksen antaa ja rahallisen vastikkeen saa luonnollinen henkilö toimimatta yrittäjänä eikä toimintaa harjoiteta yhtiön tai muun yhteisön nimissä.

Palveluksen katsotaan jatkuvan yhdenjaksoisena, vaikka edunsaaja siirtyy palveluksesta toiseen, jos siirtyminen on tapahtunut välittömästi. Jos edunsaaja on kahdessa tai useammassa samanaikaisesti jatkuvassa virassa, työssä tai tehtävässä, joista ainakin yksi jatkuu vähintään kuukauden, ne yhdessä muodostavat palveluksen. Jos edunsaaja vähintään kuukauden jatkuvan palveluksen lisäksi toimii samanaikaisesti valtion toimikunnassa, neuvottelukunnassa, lautakunnassa tai muussa useasta henkilöjäsenestä koostuvassa elimessä, hänen toimintaansa pidetään kokonaisuudessaan yhtenä tässä laissa tarkoitettuna palveluksena. Jos palvelukseen kuuluvat eri tehtävät alkavat ja päättyvät eri aikaan, pidetään koko palveluksen alkamispäivänä ensimmäisen tehtävän alkamisaikaa ja päättymisenä viimeisen tehtävän päättämisaikaa.

5 §

Eläke aika lasketaan täysinä kuukausina. Laskettaessa eläkettä pyöristetään palveluksen täysien kuukausien yli menevä yli 14 päivän pituinen aika seuraavaksi tädeksi kuukaudeksi.

7 d §

Eläkepalkkaa laskettaessa työansio määrytyy maksuajankohdan mukaan samoin perustein kuin veron ennakkoa tai veroa pidätettäessä. Työansiona pidetään myös 1 §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitetuista tehtävistä ja toimielimistä saatua palkkaa ja palkkiota. Työansiona ei kuitenkaan pidetä:

1) palveluksen päättyessä maksettavaa lomakorvausta;

2) jäljempänä 15 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä tarkoitettuja etuuksia, jotka kohdistuvat palveluksen päättymisen jälkeiseen aikaan; eikä

3) edunsaajalle suoritettua ulkomaanedustuksen virkamiesten palkkauksesta annetun lain (346/88) 2 §:ssä mainittua paikalliskorotusta ja lain 3 §:ssä mainittuja korvauksia sekä ulkomaanedustuksen virkamiehille paikallisten erikoisolosuhteiden perusteella maksettavista korvauksista annetussa asetuksessa (652/93) mainittuja paikalliskorotusta ja korvauksia.

8 §

Vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että edunsaajalla on eläkeaikaa vähintään yksi kuukausi, että hän on saavuttanut eläkeiän ja että palvelus on päättynyt. Jos edunsaaja jatkaa toimintaansa joissakin palvelukseen kuuluvissa 1 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä vielä muiden palveluksen osien päättyessä, palveluksen katsotaan tätä momenttia sovellettaessa päättyneen kokonaan silloin, kun se tehtävä päättyy, josta saatu työansio kuukautta kohden laskettuna on suurin.

—————
Jos edunsaaja on saanut 5 momentissa

mainittujen säännösten tai määräysten perusteella varhennetun vanhuuseläkkeen, joka on karttunut 31 päivään joulukuuta 1994 saakka 11/60 prosenttia eläkeajaksi luetulta kuukaudelta, tämän eläkkeen saamisen eläkeikää pidetään myös hänen tämän lain mukaisena eläkeikänään.

—————
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1998.

Lakia sovelletaan palveluksiin ja tehtäviin lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta.

Lain 5 §:n 2 momenttia sovelletaan eläkkeeseen, jonka perusteena oleva eläketapahuma on sattunut lain voimaantulon jälkeen.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Jouko Skinnari

2.

Laki

valtion eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/1966) 2 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1671/1995,

muutetaan 1 §:n 2 ja 4 momentti, 7 d § sekä 8 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 7 d § mainitussa laissa 1671/1995 sekä 8 §:n 1 momentti laissa 1528/1993, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 1528/1993 ja 1671/1995 sekä laeissa 851/1971, 215/1979, 902/1979 ja 1180/1996, siitä mainitulla lailla 1528/1993 kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti ja 8 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 1528/1993 ja 1180/1996 sekä laissa 638/1994, siitä mainitulla lailla 1528/1993 kumotun 6 momentin tilalle uusi 6 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

Mitä tässä laissa säädetään viroista, koskee myös toimia sekä tilapäisiä ja muita tehtäviä, joiden haltijat ovat virkasuhteessa valtioon.

Palveluksen katsotaan jatkuvan yhdenjaksoisena, vaikka edunsaaja siirtyy palveluksesta toiseen, jos siirtyminen on tapahtunut välittömästi. Jos edunsaaja on samanaikaisesti kahdessa tai useammassa palveluksessa, hänellä on oikeus eläkkeeseen niistä erikseen.

1 §

Mitä tässä laissa säädetään viroista, koskee myös toimia sekä tilapäisiä ja muita tehtäviä, joiden haltijat ovat virkasuhteessa valtioon. *Samoin se koskee myös sellaista kirjallisen tai suullisen toimeksianto- tai konsulttisopimuksen tai vastaavan järjestelyn perusteella tehtävää työtä, jossa työpanoksen antaa ja rahallisen vastikkeen saa luonnollinen henkilö toimimatta yrittäjänä eikä toimintaa harjoiteta yhtiön tai muun yhteisön nimissä.*

Palveluksen katsotaan jatkuvan yhdenjaksoisena, vaikka edunsaaja siirtyy palveluksesta toiseen, jos siirtyminen on tapahtunut välittömästi. Jos edunsaaja on *kahdessa tai useammassa samanaikaisesti jatkuvassa virassa, työssä tai tehtävässä, joista ainakin yksi jatkuu vähintään kuukauden, ne yhdessä muodostavat palveluksen. Jos edunsaaja vähintään kuukauden jatkuvan palveluksen lisäksi toimii samanaikaisesti valtion toimikunnassa, neuvottelukunnassa, lautakunnassa tai muussa useasta henkilöstä koostuvassa*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tuvaassa elimessä, hänen toimintaansa pidentään kokonaisuudessaan yhtenä tässä laissa tarkoitettuna palveluksena. Jos palvelukseen kuuluvat eri tehtävät alkavat ja päättyvät eri aikaan, pidetään koko palveluksen alkamispäivänä ensimmäisen tehtävän alkamisaikaa ja päättymisenä viimeisen tehtävän päättymisaikaa.

2 §

Tätä lakia sovellettaessa katsotaan palveluksen jatkuneen yhdenjaksoisesti vähintään yhden kuukauden myös silloin, kun edunsaaja on ollut vähintään kahtena peräkkäisenä kalenterikuukautena alle kuukauden jatkuneissa palveluksissa edellyttäen, että työansio kunakin kalenterikuukautena nousee ainakin 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun markkamäärään ja edunsaaja on ollut työssä vähintään 20 tuntia kalenterikuukaudessa.

7 d §

Eläkepalkkaa laskettaessa työansio määrittyy maksuajankohdan mukaan samoin perustein kuin veron ennakkoa tai veroa pidätettäessä. Työansiona ei kuitenkaan pidetä:

1) palveluksen päättyessä maksettavaa lomakorvausta;

2) jäljempänä 15 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä tarkoitettuja etuuksia, jotka kohdistuvat palveluksen päättymisen jälkeiseen aikaan;

3) edunsaajalle suoritettua ulkomaanedustuksen virkamiesten palkkauksesta annetun lain (346/88) 2 §:ssä mainittua paikalliskorotusta ja lain 3 §:ssä mainittuja korvauksia sekä ulkomaanedustuksen virkamiehille paikallisten erikoisolosuhteiden perusteella maksettavista korvauksista annetussa asetuksessa (652/93) mainittuja paikalliskorotusta ja korvauksia; eikä

4) palkkioita komiteoissa tai toimikunnissa

2 §

(3 mom. kumotaan)

5 §

Eläke aika lasketaan täysinä kuukausina. Laskettaessa eläkettä pyöristetään palveluksen täysien kuukausien yli menevä yli 14 päivän pituinen aika seuraavaksi täydeksi kuukaudeksi.

7 d §

Eläkepalkkaa laskettaessa työansio määrittyy maksuajankohdan mukaan samoin perustein kuin veron ennakkoa tai veroa pidätettäessä. Työansiona pidetään myös 1 §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitetuista tehtävistä ja toimielimistä saatua palkkaa ja palkkiota. Työansiona ei kuitenkaan pidetä:

1) palveluksen päättyessä maksettavaa lomakorvausta;

2) jäljempänä 15 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä tarkoitettuja etuuksia, jotka kohdistuvat palveluksen päättymisen jälkeiseen aikaan; eikä

3) edunsaajalle suoritettua ulkomaanedustuksen virkamiesten palkkauksesta annetun lain (346/88) 2 §:ssä mainittua paikalliskorotusta ja lain 3 §:ssä mainittuja korvauksia sekä ulkomaanedustuksen virkamiehille paikallisten erikoisolosuhteiden perusteella maksettavista korvauksista annetussa asetuksessa

Voimassa oleva laki

tehdystä työstä taikka muista tehtävistä, joita ei ole pidettävä palvelukseen kuuluvina.

8 §

Vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että edunsaajalla on eläkeaikaa vähintään yksi kuukausi, että hän on saavuttanut eläkeiän ja että palvelus on päättynyt.

Ehdotus

sessä (652/93) mainittuja paikalliskorotusta ja korvauksia.

8 §

Vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että edunsaajalla on eläkeaikaa vähintään yksi kuukausi, että hän on saavuttanut eläkeiän ja että palvelus on päättynyt. *Jos edunsaaja jatkaa toimintaansa joissakin palvelukseen kuuluvissa 1 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä vielä muiden palveluksen osien päättyessä, palveluksen katsotaan tätä momenttia sovellettaessa päättyneen kokonaan silloin, kun se tehtävä päättyy, josta saatu työansio kuukautta kohden laskettuna on suurin.*

Jos edunsaaja on saanut 5 momentissa mainittujen säännösten tai määräysten perusteella varhennetun vanhuuseläkkeen, joka on karttunut 31 päivään joulukuuta 1994 saakka 11/60 prosenttia eläkeajaksi luetulta kuukaudelta, tämän eläkkeen saamisen eläkeikää pidetään myös hänen tämän lain mukaisena eläkeikänään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Lakia sovelletaan palveluksiin ja tehtäviin lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta.

Lain 5 §:n 2 momenttia sovelletaan eläkkeeseen, jonka perusteena oleva eläketapahuma on sattunut lain voimaantulon jälkeen.
